

María Alcaide

La romería de los cornudos

29.04 – 06.07.25

Barcelona Producció 2025

Es tracta de fer el camí a peu amb una càmera. Cantar, ballar amb una càmera. Convertir la pel·lícula en una coreografia en què el cos esdevé pantalla i escultura. Alçar una altra imatge que no s'ha vist; una imatge íntima, fragmentada i capriciosa; un ballet en què no s'amaga res. La romería de los cornudos és una crida a repensar les nostres maneres d'habitar i representar el sud; una invitació a deixar-se amarar per les històries, els gestos i les resistències que brollen de l'aigua i la terra. Un cant, un plor i una celebració. (María Alcaide)

De vegades, quan les coses t'afecten d'una manera profunda, o fins i tot quan la cosa i tu sou el mateix, la millor manera d'escriure sobre això és la primera persona, la relació testimonial. Potser, per això, aquest text comença amb la citació de María Alcaide (Aracena, Huelva, 1992) que acabes de llegir.

Aquests dos paràgrafs inicials condensen una investigació basada en la pertinença tel·lúrica a un lloc determinat, i sintetitzen l'exposició a través de dos eixos centrals: performativitat i territori. Aquí sorgeix el *cante* i el ball, l'aigua i la terra. Aquí sorgeix l'homenatge i la crítica, la poesia i l'activisme.

A *La romería de los cornudos* (La romeria dels cornuts), María Alcaide ens convida a travessar els múltiples paisatges, reals i simbòlics, que formen el Parc Nacional de Doñana i la Romeria del Rocío, dues referències identificatives d'un arrelament andalús que, per imprecisió global, acostumen a al·ludir també a "allò espanyol". La videoinstal·lació es presenta com una pineda en què la imatge en moviment, l'escultura, la instal·lació tèxtil i el so s'entrellacen per explorar les relacions entre el territori, el cos i les formes de treball i explotació al sud peninsular.

A partir del ballet homònim de Federico García Lorca i Cipriano Rivas Cherif del 1933, Alcaide reinterpreta aquesta peça avantguardista des d'una mirada contemporània, ecofeminista i crítica. A l'obra original, Lorca ja introduïa temes essencials com la fertilitat, el desig i la violència simbòlica. Ara, l'artista recupera i actualitza aquests motius, expandint-los al territori de Doñana i als cossos que l'habiten i el treballen avui.

El recorregut és una romeria heterodoxa. Un camí que travessa escenaris que van des de les plantacions intensives de fruits vermells a Almonte, les pinedes del vedat de Doñana o els quilòmetres de naus i dipòsits del pol químic de Huelva, fins a arribar a la massificació turística de Matalascañas, amb els seus hotels de luxe i camps de golf secs que limiten amb la reserva natural del parc. L'artista ens desvela així un paisatge desbordat i tensionat entre la devoció i el negoci, on el capitalisme verd entén la conservació natural com a representació fictícia. En aquest territori intermedi, entre el sud global i el nord turístic, la romeria esdevé un espectacle de consum d'"allò autòcton", alhora que reforça un sentit comunitari profundament polititzat.

A la pel·lícula, tot això passa sota la mirada de cinc personatges reals que encarnen oficis i posicions en el complex ecosistema del sud, i que a més estableixen un paral·lelisme amb els personatges originals proposats al llibret de Lorca (Sierra, Chivato, Ventera, Solita i Sacristán): una jornalera sindicalista dels camps de maduixes, un guarda forestal, una cambrera d'hotel, una domadora de cavalls salvatges i un devot de la Verge del Rocío. En definitiva, cinc cossos que es presenten com a agents actius que circulen per un territori desdibuixat per la sobreexplotació de recursos, la precarietat laboral i el turisme extractivista.

I al centre de la proposta hi emergeix una figura simbòlica: l'aigua. Un element que es transforma en metàfora dels fluxos migratoris, del treball feminitzat i de l'explotació dels recursos naturals. Un personatge encarnat per una ballarina que transita entre espais, esborrant els límits entre allò natural i allò artificial. Aquesta “nova Rocío” és una encarnació del caràcter libidinal de l'ecosistema; apareix ballant *pole dance* als pins del vedat de Doñana, rodant a la sorra de la maresma o suspesa a les piscines buides de Matalascañas. El seu cos, com l'aigua que inunda i desborda, esdevé un vehicle que connecta els diferents relats i nivells narratius de la instal·lació.

Més enllà de la concepció instal·lativa del relat audiovisual, en què la pantalla assumeix un rol escultòric, performatiu fins i tot, l'espai es completa amb una escenografia que reproduceix elements de la romeria: sacs de dormir, mantons, objectes religiosos intervinguts i peces tèxtils a partir de materials sintètics i orgànics. Mentre les referències a les zones de descans i espera al·ludeixen a l'expectativa de la romeria, l'ús de tècniques de brodat i apedaçaments en la part tèxtil tributen a una costura obrera i fragilitzada, connectant així amb els residus de la producció industrial que contaminen els aqüífers de Doñana i que conviuen amb el relat d'allò sagrat i allò místic. Finalment, l'atmosfera sonora està composta per música original que fusiona folklore andalús amb electrònica experimental.

I hi ha, a més, un detall crucial en la posada en escena de María Alcaide, especialment en la seva connexió amb

la ciutat de Barcelona. Es tracta de la incorporació de la peça *Camino del Rocío*, d'Ocaña, una sèrie de petites escenes del Rocío dibuixades sobre paper de fumar que ens remet directament a *La primavera*, l'exposició que l'artista va organitzar a La Capella l'any 1982, i que al·ludeix d'una manera preciosa a l'herència andalusa que també defineix una part imprescindible de la identitat barcelonina.

En aquest sentit, *La romería de los cornudos* no és només un recorregut filmic ni una investigació teòrica; és una experiència sensorial i política que busca reactivar la dimensió espiritual i col·lectiva de l'espai expositiu. La Capella, antiga església reconvertida en centre d'art, en aquesta ocasió s'erigeix en una “catedral de l'aigua” en un temps de sequera. María Alcaide recupera el valor simbòlic del lloc per parlar de cossos que resisteixen, que recorden i que insisteixen a ballar malgrat tot.

En el rerefons de l'exposició hi ha una crítica ferotge a l'extractivisme, no només en el vessant ecològic, sinó també cultural i afectiu. La maresma, l'aquífer que alimenta l'aldea del Rocío, el turisme massiu, les explotacions agrícoles i el culte religiós es revelen com a espais on el capital extreu, consumeix i esgota. María Alcaide exposa aquestes tensions sense caure en el maniqueisme, i proposa en lloc d'això un ball en què el desig i la violència s'entrecreuen, en què el territori és alhora escenari i personatge.

David Armengol i Jara Rocha

- ① *Pila bautismal*
Resina acolorida
85 × 72 × 35 cm
2025
- ② *Telaraña*
Tèxtil, pedres, conquilles,
plàstic, preservatius,
banderes i altres materials
trobat
Dimensions variables
(500 × 500 × 250 cm)
2025
- ③ *Capa pluvial o Manto
para caballo*
Cotó, polièster, buata,
suor de cavall, suor
humana
300 × 180 × 5 cm
2025
- ④ *Estrellas andalusíes*
Ceràmica esmaltada
17 × 17 × 0,5 cm
2025
- ⑤ *Luna preñada de cascabeles*
Tèxtil, alumini, cascavells
120 × 60 × 2 cm
2025
- ⑥ *Zahones*
Cuero reciclado, restos
de tierra y pino, sudor
y antimosquitos
30 × 20 × 6 cm
2025
- ⑦ *Saco (I)*
Cotó, polièster, buata
i espuma
135 × 55 × 55 cm
2025
- ⑧ *Saco (II)*
Cotó, polièster, buata
i espuma
135 × 55 × 55 cm
2025
- ⑨ *Colchones (Rocío del cielo /
Reina de las marismas /
Pastora / Blanca Paloma)*
Cotó, polièster, buata
i espuma
100 × 190 × 12 cm
2025
- ⑩ *Pinar*
Instalación (textil, elementos
encontrados, instrumentos
musicales, varios objetos)
Dimensions variables
2025
- ⑪ *Exvoto I*
Cotó, polièster,
cargols de mar
70 × 45 × 5 cm
2025
- ⑫ *Exvoto II*
Reliquiari, espelmes,
conquilla de nacre
Dimensions variables
2025
- ⑬ *Exvoto III*
Cotó, polièster, os de
sípia petita, conquilles
40 × 40 × 5 cm
2025
- ⑭ *Exvoto IV*
Cotó, polièster,
conquilles
60 × 35 × 5 cm
2025
- ⑮ *Pantalla que llora*
Alumini, sistema de reg,
lona
380 × 215 cm
2025
- ⑯ *La romería de los cornudos*
Vídeo
69 min.
Reproducció en bucle.
VOS (català/anglès).
Transcripció en castellà
disponible
2025
- ⑰ *Camino del Rocío*
Ocaña
Aquarel·la sobre paper
de fumar amb marc de
fusta i vidre
69 × 42 cm
Ca. 1981
- ⑱ *Inauguració de l'exposició
"La primavera", d'Ocaña,
a La Capella*
Colita
Impressió sobre paper
1982
- ⑲ *Exposició "La primavera",
de José Pérez Ocaña,
a La Capella*
Josep Grí Espinagosa
Impressió sobre paper
1982

Per qüestions d'accessibilitat, el contingut audiovisual està subtitulat i traduït a català i anglès. El castellà no s'ha subtitulat en pantalla per qüestions polítiques d'infrarepresentació de l'accent andalusí, però la transcripció es pot trobar a la sala en format imprès.

Baile de Sierra y Sacristán

La R

de los C

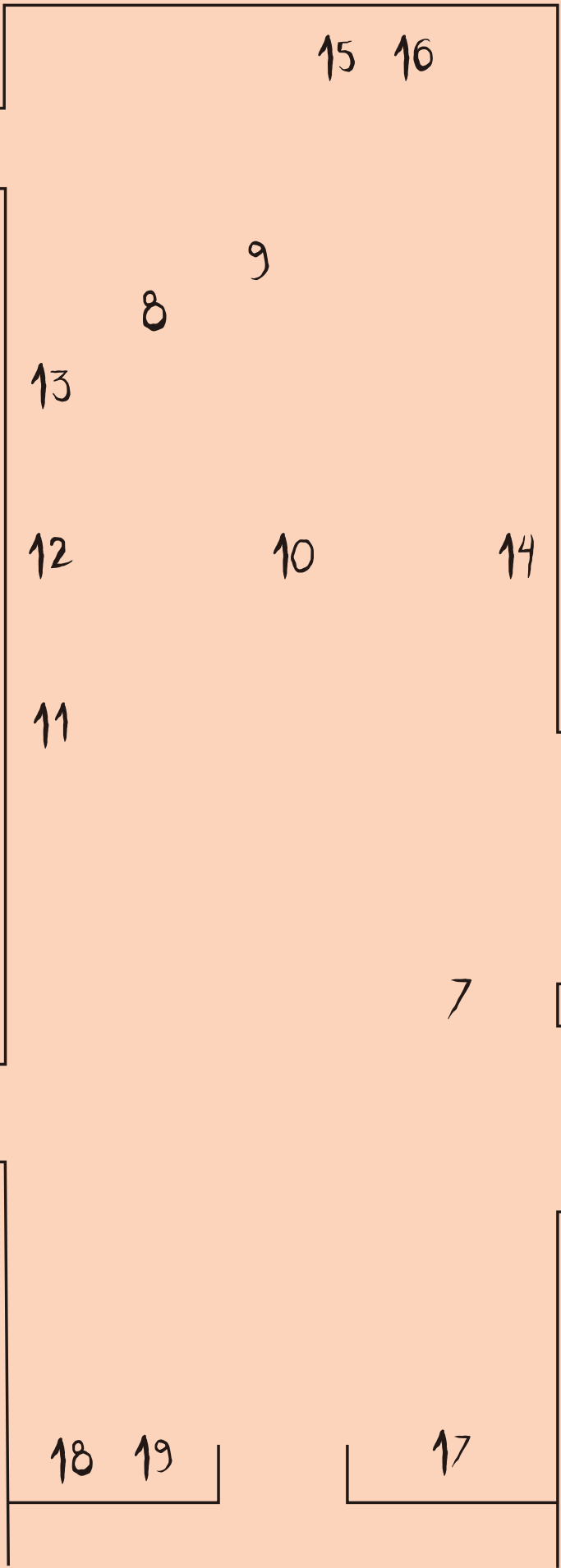
Llega

Pere

Noct

Perse

Mila

romería

cornudos

romance

de Solita

3 4 5 6

1 2

Uentera
Danza

La danza final

Jo
ro
es